

ט"ו בשבט – יום חגה של ארץ-ישראל

הרב אברהם יעקב שרייבר
השיעור ניתן בתשס"ז
נערך על ידי הרב

מוקדש לעלוי נשמת
אסתר בת רחל

לבנו שמח על טוב ארץ חמדה
ט"ו בשבט הגיע, חג לאילנות...
כך שרים ילדים רבים...

אך כשמתבגרים מעט, הרי אנו לומדים שיום ט"ו בשבט הוא ראש השנה והיום הקובע לעניינים הלכתיים צרופים: לסיום שנות הערלה והרבעי, ולדיני המעשרות – שלא להפריש מן החדש על הישן ולקביעות המעשר בין מעשר שני למעשר עני.
ואם כן, היכן הוא החג?

והאמת היא, שיש כאן חג! ט"ו בשבט הוא יום חגה של ארץ-ישראל. ארץ-ישראל המיושבת על-ידי בניה-בוניה, המפריחים שממותיה והזוכים לקיים המצוות המיוחדות התלויות בה.

קיום המצוות התלויות בארץ איננו דבר טכני בלבד: "כשם שהמצוות המעשיות בכללן בכל מלואיהן הלכו עמנו בגולה ושמרו לנו בה את לב חיינו ואת חותם רוחנו על פי עצמותנו הפנימית... כן יביאו אותנו המצוות התלויות בארץ לידי רוממות החיים שעל פי צורתן השלמה הן נקבעו" (אורות התחיה, ה). קיום המצוות התלויות בארץ בשלמותן וכמאמרן, יש בו להביא אותנו כעם היושב על אדמתו לספירה של חיים עליונים, חיים מלאי הוד וקדושה של ממלכת כהנים וגוי קדוש. וגם כאשר איננו זוכים עדיין לקיומן המלא של כל אותן המצוות, אנו מציירים לעצמנו "הנה המקדש על מכוננו לגאון ולכבוד לכל הגויים והממלכות, והנה אנו נושאים ברנה אלומות ארץ חמדתנו, באים ברוח מלא חופש אמיתי ובטחה טהורה אל הגורן והיקב המלאים בר ויין וליבנו שמח על טוב ארץ חמדה, והנה לפנינו מופיעים כהנים אנשי קדש משרתי מקדש ה' אלקי ישראל, לבם מלא אהבה וחסד, רוח הקדש שפוך על פניהם, וזוכרים אנו את כל רוממות רגשי הקדש אשר מלאנו בעת ראינו את פניהם בעלותינו לרגל... כמה נהדרים ונעימים הם לנו... ועתה הנה גרננו המלא ברכת ה' מארץ חמדה זו אשר נחלנו מאבותינו, וחלקי האנשים הללו אנשי הרוח, אתנו הם. מאושרים אנו ליתן להם את תרומתם, בשמחה מוצאים אנחנו בקרבנו רגש מרומם ועולים יחד עם התרומה, אל אותו הגובה הרוחני ששם אנשי הקדש הללו מתעלים, ונפשנו רוויה ממגד שמים. והנה הלויים, אלה הטובים והענוגים אשר בנעם זמרתם בקדש בהתקדש חג... פניהם הצוהלים ועדינים מזכירים לנו את זמרתם קדש ואנחנו מתעדנים בנחלי עדנים רוחניים ונותנים להם בלב מלא שמחה ואושר את חלקם את המעשר... עוד נתראה בהר ה' במועד הקרוב..." (שם).

ט"ו בשבט כראש השנה בענייני המצוות התלויות בארץ, הוא ממילא גם הביטוי של קומתן המיוחדת של מצוות אלו, שיש בהן חיבור העם והארץ ואיחוד הנשמה והגוף. חיבור זה הוא למעשה גולת הכותרת שלנו כעם, אשר נועד לחבר בין שמים לארץ באיחוד שלם, דבר שיכול להיעשות דווקא בהיותנו יושבים על אדמת הקודש, ארץ-ישראל לגבוליה סביב.

הדוכנים בשוק מבשרים גאולה
ואם בכל שנה הוא כך, הרי שאנו זוכים בדורות האחרונים לחגוג בט"ו בשבט חג נוסף למראה האילנות המלבלבים והפירות המתוקים. זכינו אנחנו למה שלא זכו דורות קדומים, לראות בהתגשמות נבואת הנביא יחזקאל (פרק לו): "ואתם הרי ישראל ענפכם

תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא". אנו חיים בתקופה של התממשות סימן זה שהוא לדברי ר' אבא בגמרא סנהדרין (דף צח.) הסימן המובהק ביותר לגאולה "ואמר ר' אבא אין לך קץ מגולה מזה" (כשתיתן ארץ-ישראל פריה בעין יפה, אז יקרב הקץ ואין לך קץ מגולה יותר. רש"י). ואנו נמצאים עתה בעיצומם של ימי גאולת עולמים. ובאמת היה מקום לשאול: כיצד ענפים ופירות הם סימן לגאולה? האין סימנים רוחניים מאלה? מדוע דווקא הדוכנים בשוק, המביאים את פירות הקיבוץ והמושב העסיסיים, הם אלו שנבחרו לבשר את הגאולה? האם שיעורים או דרשות אינם מתאימים יותר להיות סימן מובהק לכך? אלא כך לימדנו מרן הראי"ה זצ"ל (אורות ארץ ישראל, א): "ארץ ישראל איננה קנין חיצוני לאומה...". העם והארץ מחוברים יחדיו בקשר נשתי פנימי, וככל שמתרבה החיבור הזה שבין אישי ישראל לארצם, כל דונם אדמה שזוכה גם הוא לבנין ונטיעה, ובפרט כשנעשה בדרך אמת ובקיום המצוות התלויות בארץ, כך גם הולכת הגאולה ומתקדמת, וטל של תחיה הולך ונשפע על האומה כולה.

יום של התחדשות ותנופה

בימים אלו, לאחר שהונף הגרזן על מפעל ההתיישבות, ואנו תפילה שלא יישמע עוד שוד ושבר בגבולייך, צריך ט"ו בשבט להיות גם יום של התחדשות ותנופה, שלא לבוש מפני המלעיגים ושלא ירפו ידינו מעבודת ארץ-ישראל, בהוספת אומץ בבנין ונטיעה למרות כל המכשולים. ומעשה אבות סימן לבנים, נוכל ללמוד על כך מעבודתו של יצחק אבינו, כפי שדרש בשעתו (ר"ח כסלו תרל"ד) איש החזון והמעש מצאצאי בעל קול התור תלמיד הגר"א, הר"ר יוסף רבלין ז"ל, באסיפת היסוד לחברת "מאה שערים" בירושלים: "יצחק אבינו לא התייאש ממכשולים והפרעות. חפר באר והופרע על ידי אנשי ריב ומדון. חפר עוד באר והופרע על ידי אנשי שטנה. לא התייאש עד שחפר באר אחרת שנתקיימה בידו ויקרא שמה רחובות. יצחק אבינו זרע את האדמה בשנה של בצורת ורעבון שהיו אז בכל הארץ כמבואר במדרש וברש"י על הפסוק 'ויזרע יצחק וימצא בשנה ההיא' אף על פי שאינה כתקונה שהיתה שנת רעבון, שהארץ קשה והשנה קשה, ומה גדול היה המופת שבו בזמן שבכל הארץ היו שממה ורעבון, באותו חלק האדמה שזרע יצחק היתה ברכה רבה עד שמצא בה 'מאה שערים', היינו מאה פעמים יותר מהמדה הרגילה. כמו כן נראה ברור מתוך מעשיו ומדבריו של יצחק אבינו שהתכלית של כל פעולה ופעולה בעבודת הישוב המעשית היא הרחבת הישוב, כי אחרי שהצליח להחזיק מעמד בקיום באר המים ובברכה שמצא בזריעת האדמה אמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ..." (דורש לציון, מדרש שלמה לפרשת תולדות). וכמה כדאי דוקא בתקופתנו לאמץ הדברים המרטיטים שמביא שם בנו הרש"ז רבלין (מדרש שלמה שם, בסיום הדרשה): "בקשר לזה יש להוסיף כי לזקני ירושלים ידועה העובדה שבעבודת הנטיעה של האילנות בשכונות הראשונות, השתתפו בפועל גם רבני ירושלים, ופרטים מעניינים מסופרים בענין זה, וכל הקהל שרו את הפסוקים 'ויזרע יצחק' ואת השיר 'הקץ המגולה' הידוע: 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו'".

גם אנו יושבי כפר דרום ת"ו ראינו בעוני, וחרב יישובינו פעמיים. נזכה בעז"ה לראות בבנינו המחודש, ובפעם השלישית ירחיב ה' לנו ופרינו בארץ. "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון" בב"א.